

O'QUVCHILARNING IJODKORLIK QOBILIYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA LOYIHA METODIDAN FOYDALANISH

Maftuna Yulchiyeva To'lgun qizi

Nizomiy nomidagi TDPU

*Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
(texnologik ta'lim) yo'nalishi II bosqich magistranti*

Annotatsiya: Mazkur maqola maktab o'ruvchilarida ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish masalalarini o'rganish natijasi to'plangan manbalar asosida ularning ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish metodidan foydalanishni ma'qul ko'rgan holda, bu jarayonlarda loyiha metodidan foydalanish va uning ahamiyati, natijaviy holatlari haqida ma'lumotlar beradi.

Kalit so'z va iboralar: Ijodkorlik, o'quvchi, maktab, loyiha metodi, ijodiy yondashishni shakllantirish, ijodiy qobiliyat, kasbiy tayyorgarlikni oshirish.

Аннотация: В данной статье представлена информация об использовании метода проектов в этих процессах, его значении и возникающих ситуациях, на основе собранных источников, в результате изучения вопросов развития творческих способностей школьников.

Ключевые слова и фразы: Творчество, студент, школа, метод проектов, формирование творческого подхода, творческих способностей, совершенствование профессиональной подготовки.

Abstract: This article provides information about the use of the project method in these processes, its importance, and the resulting situations, based on the collected sources, as a result of the study of the issues of development of creative abilities of schoolchildren.

Key words and phrases: Creativity, student, school, project method, formation of creative approach, creative ability, improvement of professional training.

Umumta'limni isloh qilishning yetakchi yo'nalishlaridan biri insonparvarlik paradigmasi bo'lib, u individuallikning namoyon bo'lishi, shaxsning ijodiy imkoniyatlarini aniqlash va optimal rivojlantirish uchun sharoit yaratishni nazarda tutadi. Yana shuni alohida ta'kidlash joizki, umumta'limning ustuvor vazifasi nafaqat o'quvchilarning intellektini, balki ma'naviy va hissiy sohasini, mehnatga ijodiy yondashishni shakllantirishdan iborat bo'lib, bu kelajakdagi kasbiy faoliyati samaradorligi va maktab bitiruvchilarining ijtimoiy moslashuvi uchun shartdir.

Bugungi zamonaviy sharoitda insonning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirishning to'g'ri strategiyasini aniqlash uchun yangi yondashuv va yechimlarni ishlab chiqish zarur. Buning uchun ijtimoiy-iqtisodiy va siyosiy xatti-harakatlarning mavjud va

mumkin bo'lgan variantlarini tanqidiy tahlil qilish, tegishli ilmiy ishlanmalar va tavsiyalar asosida turli xil xatti-harakatlar va turli boshqaruv qarorlari bilan inson faoliyati sohasining rivojlanishini prognoz qilish maqsadga muvofiqdir.

Demak, zamonaviy umumta'lim maktabining ustuvor vazifalaridan biri sifatida yuksak madaniyatli, keng va teran, doimo yangilanib turuvchi va rivojlanib boruvchi ijodkor, dadil va erkin fikrlaydigan shaxsni shakllantirish, unda ijodkorlikka bo'lgan qiziqishni turli metodlardan unumli foydalanish natijasida takomillashtirish deb e'tirof etilishi lozim.

O'quvchilarning ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishda foydalaniladigan an'anaviy hamda zamonaviy shakl, metod va vositalar bilish metodlari bilan qiyoslanganda o'ziga xos xususiyat namoyon bo'ladi. Bu shundan iboratki, o'qitish jarayonida yangi ilmiy haqiqatni kashf qilish emas, balki olgan bilimlarini ijodiy o'zlashtirish vazifasi hal qilinadi. O'qitish davomida yangi bilimlarni egallash uchun umumiy bilishga xarakterli bo'lgan sinab ko'rish va xato qilishni deyarli mustasno etadigan ancha «yengillashtirilgan» sharoitlar mavjuddir. Shuning uchun ham o'quvchilarning ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish maqsadida qo'llaniladigan shakl, metod va vositalar bilish operatsiyalari bilan qo'shib olib boriladigan o'quv jarayoni sharoitlari uchun moslashtirilishi foyda uchun xizmat qiladi. Hamda ular o'quvchilarning yosh xususiyatiga bevosita holda bog'liq bo'ladi. O'quvchilarning ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishda foydalaniladigan shakl, metod va vositalarning o'ziga xos xususiyati, amaliy jarayondagi ahamiyati mana shunda ham namoyon bo'ladi.

Xuddis hu xususiyatlarni o'zida jam etadigan metodlardan biri sifatida loyiha metodini misol qilib olish mumkin. Tadqiqotning tajriba-sinov davrida ayni shu metodga chuqur murojaat etildi. Bu bilan o'quvchiarda ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirish eng oldi maqsad etib olindi.

Zamonaviy o'zbek jamiyatidagi ijtimoiy-madaniy va ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar ta'limning barcha darajalarida bo'lajak mutaxassislarni kasbiy tayyorlashda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish muammolarini sifatli o'rganishni talab qildi. Uzluksiz kasbiy ta'lim tizimini isloh qilishning zamonaviy sharoitida uni demokratlashtirish va insonparvarlashtirish bilan bugungi davrning eng talabgir yo'nalishlaridan sanaladigan "Interyer dizayn", "Kostyum dizayni", "Sanoat dizayni" singari bir qator yo'nalishlari bo'yicha o'quvchi yoshlarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish hodisasi va boshqa ta'lim muassasalarida turli profildagi o'qitish alohida ahamiyatga ega. Aynan jamiyat hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlar ta'limning sifat jihatidan yangi uslublari va usullarini, pedagogik texnologiyalarni ishlab chiqishni talab qiladi, ularning maqsadi shaxsning individual rivojlanishini, ijodkorligini, umuminsoniy qobiliyatni shakllantirish va hal qilish qobiliyatini

rivojlantirishdir, kasbiy xarakterdagi muammolarini hal etish ham ayni jular ichidan joy oladi.

Entsiklopedik lugʻatlarni batafsil oʻqib-oʻrganish natijasida "loyiha" (lotin tilidan oldinga tashlangan) tuzilma yoki mahsulotni yaratish uchun hujjatlar toʻplami (hisob-kitoblar, chizmalar) sifatida izohlanishiga guvoh boʻlindi. Bu esa amaliy ishning dastlabki matni: gʻoya, reja degan maʼnoni anglatadi. Loyiha usulining genezisini oʻrganib, ushbu atamaning quyidagi tushunchasiga tayanish lozim deb topildi:

Loyiha — bu sifatga qoʻyiladigan talablar, natijalar, mablagʻlarni sarflashning mumkin boʻlgan doirasi va maʼlum bir tashkilot bilan alohida tizimni vaqt bilan cheklangan maqsadli oʻzgartirish hamdir. Qoida tariqasida, dizayn kontseptual tavsifning ajralmas qismi sifatida kelajak modelini (texnologiya, tarkib, mahsulot va boshqalar) ishlab chiqishdan boshlanadi. Loyih atrofdagi sharoitlardan va ularning rivojlanishidan ajratilmaydi. Biroq, ekspertlarning fikriga koʻra, ushbu bosqichda modelni loyihaning ajralmas qismi sifatida ishlab chiqishda innovatsion rivojlanish faoliyatga taʼsir qilishi mumkin boʻlgan barcha omillarning taʼsirini (ularning taʼsiridan mavhumlash uchun) hisobga olmaslik tavsiya etiladi.

Loyiha usuli (yunoncha - "tadqiqot") - bu oʻquvchilarning loyihalarni rejalashtirish va bosqichma-bosqich murakkabroq amaliy vazifalarni bajarish jarayonida bilimlarni egallaydigan taʼlim tizimi sifatida taʼkidlanadi. Loyiha usulining asosiy xususiyatlariga murojaat qiladigan boʻlinsa, unda loyihaning kelajakka tegishliligi; loyihani kerakli holatga yoʻnaltirish; loyihani erishish vositalari tizimi sifatida taqdim etish; loyiha ishining boshlanishi va tugashini aniqlash; aniq belgilangan ishlash mezonlari; oʻzgargan ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar maktab hayotining axloqiy va pedagogik ideallari, tamoyillari va asoslarini oʻzgartirishi mumkinligini albatta inobatga olish shart. Har bir ijtimoiy toʻntarish ham oʻz ichida yangi maktab talablarini, uning hayotning oʻzgargan shakllariga yondashuvini olib boradi.

Tadqiqot mobaynida tanlab olingan obʼyektning aynan 7-sinf oʻquvchilari oʻrtasida bu usul yordamida ishlash natijasida ularda ijodkorlik qobiliyatlarini rivoj toptirish maqsad qilib belgilangan. Ayni shundan kelib chiqqan holda, oʻquvchilarning yosh xususiyatlari ham nazardan chetda qoldirilmaydi. Yaʼni albatta, ularning yosh xususiyatlariga mos ravishda amaliy jarayonlar tashkil etildi.

Ushbu olib borilgan tadqiqot jarayonlaridan olingan xulosa sifatida shularni aytish mumkinki, tadqiqotning amaliy jarayonlarida muammo jiddiy muhokama qilindi. Maktab hayoti mazmunini tashkil etuvchi maqsadli harakatlarning qaysi birini eng samarali deb hisoblash mumkin, birinchi oʻringa qoʻyish, pedagogik jihatdan ragʻbatlantirish va targʻib qilish kerakmi?; oddiy, kundalik kuzatish maʼlumotlariga va eksperimental psixologik tadqiqotlarning soʻnggi xulosalariga tayangan holda, bu savolni juda sodda hal qilish reja qilindi. U quyidagi taklifni ilgari suradi, yaʼni

qiymatning shubhasiz o'lhovi: o'quvchining qiziqish darajasi, o'z oldiga qo'yilgan maqsadga samimiy ishtiyoq darajasi, oxirgi mulohaza, uning fikricha, har qanday ilmiy asoslangan ta'lim tizimi asoslanishi kerak bo'lgan fan psixologiya tomonidan juda jiddiy tasdiqni topish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Амосов, В.М. Развитие творческой деятельности учащихся в процессе профильного обучения технологии в школе Текст.: автореф. дис. . канд. пед. наук / В.М. Амосов. Магнитогорск, 2008. - 22 с.
2. Алексеева, КВ. Развитие художественно-творческих способностей студентов к декоративно-прикладной деятельности Текст.: дис. . доктора. пед. наук / И. В. Алексеева. — Ростов н/Д, 2005. 500 с.
3. Бархин, Б.Г. Методика архитектурного проектирования Текст. / Б.Г. Бахтин. — М.: Стройиздат, 1993. — 123с.
4. Jalilova D.U. Psychological And Technological Features of Increasing the Efficiency of Educational Activity of Talented Students in Presidential Schools. Journal of Pedagogical Inventions and Practices ISSN NO: 2770-2367 (<https://zienjournals.com>).
5. Karimova V, Nishonova Z. Mustaqil ijodiy fikrlash va shaxsning hissiy, irodaviy va intellektual hislatlari orasidagi bog'lanish // J. Xalq ta'limi, 2001. No 3-6, 64-69-b.
6. Yulchiyeva M.T. O'QUVCHILARNING IJODKORLIK QOBILİYATLARINI RIVOJLANTIRISHDA FOYDALANILADIGAN METOD VA VOSITALARNING AHAMIYATI. SCIENCE AND INNOVATION INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL VOLUME 1 ISSUE 8 UIF-2022: 8.2 | ISSN: 2181-3337. 198-201p.